

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dersini Alan ve Almayan Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutumları

The Gender Attitude Related Roles of University Students Who Continued or Not the Gender Equality Course

Nuray EGELİOĞLU CETİŞLİ¹, Ekin Dila TOP², Gülşen IŞIK³

İletişim/ Correspondence: Nuray EGELİOĞLU CETİŞLİ Adres/ Address: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği AD., İzmir, Tel: 0232 329 35 35 Fax: 0232 325 33 57 E-mail: nurayegelioglu@hotmail.com

ÖZ

Amaç: Çalışma, toplumsal cinsiyet eşitliği dersini alan ve almayan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirildi.

Yöntem: Tanımlayıcı ve karşılaştırmalı tipte planlanan bu çalışma, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin dersi alan ve almayan toplam 84 hemşirelik bölümü dördüncü sınıf öğrencisi ile yürütüldü. Verilerin toplanmasında Birey Tanıtım Formu ve Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği kullanıldı. Verilerin değerlendirilmesi tanımlayıcı testler, ki kare, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis ve Wilcoxon testi ile yapıldı.

Bulgular: Çalışmada eğitim alan ve almayan gruptaki öğrencilerin birinci izlemde Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Tutum Ölçeği puan ortalamaları arasında fark bulunmazken, eğitim sonrasında yapılan ikinci izlemde gruplar arasındaki puan farkının istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlendi.

Sonuç: Çalışmadan elde edilen sonuçlar Toplumsal Cinsiyet Eşitliği dersinin öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol tutumları üzerine etki ettiğini göstermektedir. Bu nedenle tüm yükseköğretim kurumlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği dersine müfredatlarda yer verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal cinsiyet rolleri, planlı eğitim, hemşirelik öğrencisi.

ABSTRACT

Aim: This study is conducted to determine the gender attitude related roles of university students who continued or not the gender equality course.

Method: A descriptive and comparative study is planned in this study. It is conducted with 84 students that all take and not take the lecture of gender equality and. Data were collected by using personal identity form and Gender Roles Attitude Scale. The analysis of data made by descriptive tests chi-square, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis and Wilcoxon.

Results: At the first monitor, no difference found between the groups that had the education and that didn't have the education regarding the Gender Roles Attitude Scale score average. But at the second monitor made after the education, a statistically meaningful difference found on score averages of groups.

Conclusion: The results of the study shows that the lecture of Gender Equality effects gender roles attitude of students and it is suggested that this lecture should be included in the curriculum of all higher education institutions.

Keywords: Gender roles, planned education, nursing student.

¹ Yrd. Doç. Dr. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, İzmir/ TURKEY, ²Öğr.Gör. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Hemşirelik Bölümü, İzmir/ TURKEY, ³Ars. Gör. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü. İzmir/ TURKEY

Yazının gönderilme tarihi: 26.01.2016

Yazının basım için kabul tarihi: 26.04.2017

doi: 10.17672/fnhd.07668

GİRİŞ

Cinsiyet kavramı, dünya üzerindeki bütün insanları kadın ve erkek olmak üzere iki gruba ayırır. Kişileri gruplaştırmak ve farklılaştırmak için kullanılan ölçütlerden birisi, belki de birincisi cinsiyettir (Akın ve Demirel 2003; Demir 1999).

Bir toplumun kültürü, kadın ve erkek davranışları ile ilgili nasıl davranacakları, nasıl düşünecekleri ve toplum içinde ne şekilde aktivite gösterecekleri gibi cinsiyet kalıpları ile ilgili normları ve beklentileri içerir. Kadın ve erkeklerin davranışsal özellikleri önceden belirlenmiş biyolojik örüntüler olmaktan çok öğrenilmiş davranış örüntüleridir ve toplumdaki işlevleri, sorumlulukları, hakları, kişilik özellikleri toplumsal cinsiyete göre şekillendirilmektedir (Özvarış 2007; Vefikuluçay ve ark. 2007; Yılmaz ve ark. 2009; Zeyneloğlu ve Terzioğlu 2011).

Türkiye gibi ataerkil toplumlarda toplumsal cinsiyet rolleri kadın ve erkeklerin yaşamını farklı yönlerde şekillendirmektedir. Toplum tarafından kadına çocuk doğurma ve büyütme, temizlik yapma, yemek pişirme gibi ev işlerinden sorumlu olma, iş hayatında aktif olmama gibi roller yüklenirken; erkeklere evin geçiminden sorumlu olma, parasal kaynaklar üzerinde kontrol sahibi olma ve evin reisi olma gibi roller yüklenmektedir (Atış 2010; Bhasin 2003; Dökmen 2004; Özvarış 2008; Vefikuluçay ve ark. 2007; Zeyneloğlu ve Terzioğlu 2011).

Toplumda kadının ikinci plana atılmasına neden olan bu roller, cinsiyetler arasında da eşitsizliğe neden olmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitliği, kadınlarla erkeklerin kanunlar ve politikalar açısından eşit olmaları; aileler, topluluklar ve genel olarak toplum içinde kaynaklara ve hizmetlere eşit erişime sahip olmalarıdır (Akın ve Demirel 2003; Yılmaz ve ark. 2009). Dünya Ekonomik Forumu'nun yayınladığı Cinsiyet Ayrımcılığı Raporu, ülkeleri; ekonomik katılım ve fırsatlar, eğitime erişim, siyasal katılım, sağlık hakkı gibi farklı alanlarda değerlendirerek dünyadaki kadın-erkek eşitsizliğini ortaya koymaktadır. Bu raporun sonucuna göre, 2015 yılında Türkiye 145 ülke arasında 130. sırada yer almakta ve dünyada toplumsal cinsiyet uçurumunun en derin ol-

duğu ülkelerden biridir (World Economic Forum The Global Gender Gap Report 2015). Eşitsizliği ortaya çıkaran en önemli faktörlerden biri, erkeklerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel bakış açılarıdır (Akın ve Demirel 2003; Yılmaz ve ark. 2009). Geleneksel rollerin değişimi ve bilinçlenmenin oluşabilmesi için eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi gerekmektedir (Özcan 2012; Sağ 2003; Turan ve ark. 2011).

Toplumsal cinsiyet eğitimi, toplumsal cinsiyet bilincini kazandırarak, toplumsal cinsiyet rollerini oluşturan kalıp yargıların olumsuz etkilerini fark edip eşitsizliklerin giderilmesini hedeflemektedir (Flowers 2009). Yetişkinliğe geçiş dönemi olan gençlik çağı, bireyi biyolojik, psikolojik ve sosyal yönden olgunluğa hazırlayan önemli bir dönemdir (Demir 1999). Toplumsal cinsiyet bakışı ve algılama biçimlerinin değiştiği bu geçiş döneminde eğitim faaliyetlerinin gençlere yönelik olması ile bir sonraki kuşağa, cinsiyet rolü öğretisi daha eşitlikçi olarak aktarılacaktır. Üniversitelerde temel mesleki eğitimin yanı sıra toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalığın kazandırılması da önemlidir (Demir 1999; Keith ve Jacqueline 2002; Pınar, Taşkın ve Eroğlu 2008). Çalışma, toplumsal cinsiyet eşitliği dersini alan ve almayan üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirildi.

YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu çalışma tanımlayıcı ve karşılaştırmalı tipte planlandı ve uygulandı.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın Türkiye'nin batısında yer alan bir devlet üniversitesinde, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği dersini alan öğrencilerle yapılması hedeflenmiştir. Fakat Toplumsal Cinsiyet Eşitliği dersi üniversitede sadece hemşirelik bölümünde verilmektedir. Bu nedenle çalışma hemşirelik bölümü dördüncü sınıf öğrencileri ile (N=103) 23 Şubat 2015-5 Haziran 2015 tarihleri arasında iki grupta yürütülmüştür. Birinci grupta (eğitim grubu) Toplumsal Cinsiyet Eşitliği dersi alan ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler (n=44), ikinci grup-

ta ise eğitim almayan ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler (n=40) yer almaktadır. Araştırmada gruplar cinsiyet açısından homojenize edilmiştir.

Veri Toplama Araçları ve Verilerin Toplanması

Araştırmada verileri toplamak amacıyla Birey Tanıtım Formu ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Birey Tanıtım Formu: Bu formda, öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine ilişkin literatür taranarak araştırmacılar tarafından oluşturulan 8 soru yer almaktadır (Aksan ve ark. 2011; Öngen ve Aytaç 2013; Özcan 2012; Sağ 2003; Turan ve ark. 2011; Vefikuluçay ve ark. 2007; Yılmaz ve ark. 2009).

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ): Ölçek, Zeyneloğlu ve Terzioğlu (2011) tarafından geliştirilmiş ve bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemektedir. Ölçek, eşitlikçi cinsiyet rolü, kadın cinsiyet rolü, evlilikte cinsiyet rolü ve geleneksel cinsiyet rolü ve erkek cinsiyet rolü olmak üzere beş alt boyuttan ve 38 maddeden oluşan 5'li likert tipi bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 190 iken, en düşük puan ise 38'dir ve alınan puanın artması, öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin 'eşitlikçi tutuma sahip' olduğunu, en düşük değer ise öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin 'geleneksel tutuma sahip' olduğunu göstermektedir. Zeyneloğlu ve Terzioğlu (2011) tarafından ölçeğin Cronbach alpha değeri .92 olarak bulunmuştur. Araştırmada ise, Cronbach alpha değeri .88 olarak bulunmuştur.

Hemşirelik bölümü dördüncü sınıf öğrencileri ile iki grupta yürütülen çalışmada ilk hafta çalışmanın amacı anlatılmış ve araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere Birey Tanıtım Formu ve TCRTÖ doldurtulmuştur. Birinci gruptaki öğrencilere toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili 14 hafta boyunca haftada iki saat olmak üzere eğitim verilmiş (eğitim grubu), diğer gruptaki öğrencilere ise (eğitim almayan grup) herhangi bir girişimde bulunulmamıştır. On dört hafta boyunca verilen eğitimler araştırmacılar tarafından ve haftada iki

saat olacak şekilde verilmiş, cinsiyet eşitliği kavramı, Türkiye'de ve Dünya'da cinsiyet eşitliği, geleneksel toplumsal roller ve etkileyen faktörler, kadının tarihsel süreçteki yeri, toplumsal cinsiyetin eğitim, sağlık, çalışma yaşamına yansımaları ve medya, hukuk, din ve toplumsal cinsiyet ilişkisi konuları yer almıştır. Tüm konuların anlatımı bittikten sonra, tutum değişikliğini değerlendirmek için her iki gruptaki öğrencilere de TCRTÖ tekrar doldurtulmuştur.

Araştırmanın Etik Yönü

Veriler araştırmanın gerçekleştirildiği üniversitenin Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan izin alındıktan sonra (Karar no: 201, Tarih: 28/08/2014), katılımcılardan da yazılı onam alınarak, yüz yüze görüşme tekniği ile 10-15 dakikalık süre içerisinde toplanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Verilerin analizinde SPSS programının 21.0 versiyonu kullanılmıştır. Öğrencilerin sosyodemografik özellikleri sayı, yüzde ve ortalama olarak verilmiştir. Eğitim alan ve eğitim almayan gruplardaki öğrencilerin birinci ve ikinci izlemlerdeki TCRTÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması, grupların normal dağılım göstermesi ve parametrik test varsayımları yerine getiremediği için Mann Whitney U ve Wilcoxon Testi ile yapılmıştır. TCRTÖ'nden alınan puanların demografik özelliklere göre anlamlı fark gösterip göstermediğini belirlemek amacı ile iki grubun ortalamalarının karşılaştırılmasında Mann-Whitney U testi, üç veya daha fazla grubun ortalamalarının karşılaştırılmasında Kruskal-Wallis testi kullanılmıştır. Sonuçlar %95 güven aralığında, istatistiksel anlamlılık $p < 0.05$ düzeyinde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, bir hemşirelik bölümünde Toplumsal Cinsiyet Eşitliği dersi alan dördüncü sınıf öğrencileri ile sınırlıdır. Tüm öğrencilere genellenemez.

BULGULAR

Eğitim alan ve eğitim almayan grupların demografik özelliklerine ilişkin verileri Tablo 1'de yer almaktadır.

Eğitim alan gruptaki öğrencilerin yaş ortalaması 22.25 ± 0.81 olup, %65.9'u kadın, %88.6'sı çekirdek aile yapısına sahip, %72.7'sinin annesi ilköğretim ve altı mezunu, %54.5'inin babası ilköğretim ve altı mezunu, %52.3'ü yurttta kalmakta ve %68.2'sinin en uzun süre yaşadığı yer ilçedir. Eğitim almayan gruptaki öğrencilerin ise yaş ortalaması 22.02 ± 0.89 olup, %65'i kadın, %82.5'i çekirdek aile yapısına sahip, %72.5'inin annesi ilköğretim ve altı mezunu ve %57.5'inin babası ilköğretim ve altı mezunu, %42.5'i evde arkadaşları ile kalmakta ve %55'inin en uzun süre yaşadığı yer ildir. Öğrencilerin yaş ortalamaları ($F=1.469$, $p=.229$), cinsiyetleri ($\chi^2=0.008$, $p=.930$), aile tipleri ($\chi^2=0.644$, $p=.422$), anne ($\chi^2=0.001$, $p=.981$) ve baba ($\chi^2=0.432$, $p=0.806$) eğitim durumları ve şu anda yaşadıkları yere ($\chi^2=5.664$, $p=.59$) göre gruplar arasında fark bulunmazken en uzun süre yaşadıkları yere ($\chi^2=4.598$, $p=.032$) göre fark olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Eğitim grubundaki ve eğitim almayan gruptaki öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrası TCRTÖ puan ortalamalarının karşılaştırılması Tablo 2'de verilmektedir. Eğitim grubundaki öğrencilerin birinci izlemdeki TCRTÖ puan ortalaması 105.52 ± 9.64 , ikinci izlemde ise 114.52 ± 15.99 'dur ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($z=7.049$, $p=.008$). Eğitim almayan grupta ise birinci izlemdeki TCRTÖ puan ortalaması 103.42 ± 9.12 , ikinci izlemde 103.77 ± 11.46 olarak belirlenmiş ve puanlar arasında istatistiksel olarak fark olmadığı saptanmıştır ($z=0.676$, $p=.411$). Çalışmada eğitim alan ve almayan gruptaki öğrencilerin birinci izlemde TCRTÖ puan ortalamaları arasında fark bulunmazken ($MU=774.000$, $p=.342$), eğitim sonrasında yapılan ikinci izlemde eğitim alan gruptaki öğrencilerin almayanlara göre TCRTÖ puan ortalamalarının

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özellikleri

Değişkenler		Eğitim Grubu (n=44)	Eğitim Almayan Grup (n=40)
Yaş (Ort±SD)		22.25±0.81 (21-24)	22.02±0.89 (21-25)
F/p		1.469/0.229	
Cinsiyet	Kadın	29 (65.9)	26 (65.0)
	Erkek	15 (34.1)	14 (35.0)
	χ^2/p	0.008/.930	
Aile Tipi	Çekirdek aile	39 (88.6)	33 (82.5)
	Geniş aile	5 (11.4)	7 (17.5)
	χ^2/p	0.644/.422	
Anne Eğitim Durumu	İlköğretim ve altı	32 (72.7)	29 (72.5)
	Orta öğretim mezunu	12 (27.3)	11 (27.5)
	χ^2/p	0.001/.981	
Baba Eğitim Durumu	İlköğretim ve altı	24 (54.5)	23 (57.5)
	Orta öğretim mezunu	9 (20.5)	6 (15.0)
	Yükseköğretim mezunu	11 (25.0)	11 (27.5)
	χ^2/p	0.432/.806	
Şuanda Yaşadığı Yer	Yurt	23 (52.3)	11 (27.5)
	Evde (aile ile)	7 (15.9)	12 (30.0)
	Evde (arkadaşlar ile)	14 (31.8)	17 (42.5)
	χ^2/p	5.664/.59	
En Uzun Süre Yaşadığı Yer	İl	14 (31.8)	22 (55.0)
	İlçe	30 (68.2)	18 (45.0)
	χ^2/p	4.598/.032	

lارının daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki puan farkının da istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($MU=549.000$, $p=.003$) (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin TCRTÖ Puan Ortalamaları

TCRTÖ Puan Ortalaması	Eğitim Grubu (n=44)	Eğitim Almayan Grup (n=40)	MU	p
Birinci İzlem	105.52±9.64	103.42±9.12	774.000	.342
İkinci İzlem	114.52±15.99	103.77±11.46	549.000	.003
z	7.049	.676		
p	0.008	.411		

Eğitim alan ve almayan gruplardaki öğrencilerin cinsiyeti, aile tipi, şu anda yaşadığı yer ve en uzun süre yaşadığı yere göre birinci ve ikinci izlemlerindeki TCRTÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır. Eğitim alan öğrencilerin annelerinin eğitim durumlarına göre ikinci izlemlerde TCRTÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir (MU=291.000, p=.008). Eğitim alan gruptaki öğrencilerin babalarının eğitim durumlarına göre hem birinci (KW=6.117, p=.047) hem de ikinci izlemlerde (KW=7.683, p=.021) TCRTÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu, bu farkın

da yükseköğretim mezunu olan babalardan kaynaklandığı belirlenmiştir (Tablo 3).

TARTIŞMA

Toplumsal cinsiyet rolleri, kültürel beklentileri de içeren, kadınlığın ve erkeklığın sosyal ortamlarda ifade edilişidir ve ifade eder. Kadının toplumsal statüsünün yükseltilmesi, kadın ve erkekler arasında eşitliğin sağlanması için, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bilinçlendirilmesi ve duyarlılık kazandırılması önemlidir. Üniversite düzeyinde eğitime sahip olan bireyler, toplumsal cinsiyet rollerine çağdaş bakış açısına sahip ve daha eşitlikçi bireylerdir (Kahraman ve ark. 2014; Vefikuluçay

Tablo 3. Öğrencilerin Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Puan Ortalamaları

Değişkenler	Eğitim Grubu (n=44)		Eğitim Almayan Grup (n=40)	
	Birinci İzlem Ort±SS	İkinci İzlem Ort±SS	Birinci İzlem Ort±SS	İkinci İzlem Ort±SS
Cinsiyet				
Kadın	105.51±9.08	117.00±16.77	103.69±8.63	103.42±10.58
Erkek	105.53±10.97	109.73±13.63	102.92±10.29	104.42±13.34
MU	222.000	167.500	171.500	164.000
p	.911	.215	.769	.624
Aile Tipi				
Çekirdek aile	104.87±9.42	114.84±16.83	103.00±9.59	102.54±11.38
Geniş aile	110.60±10.96	112.00±6.89	105.42±6.67	109.57±10.75
MU	129.000	105.000	143.500	151.000
p	.260	.802	.326	.218
Anne Eğitim Durumu				
İlköğretim ve altı	106.59±9.25	110.62±14.99	103.93±8.49	105.20±12.33
Ortaöğretim mezunu	102.66±10.49	124.91±14.29	102.09±10.95	100.00±8.03
MU	122.500	291.000	139.500	105.000
p	.067	.008	.550	.103
Baba Eğitim Durumu				
İlköğretim ve altı	102.63±11.09	112.75±15.73	101.43±6.90	102.86±11.94
Ortaöğretim mezunu	102.22±9.27	105.00±10.17	107.50±8.33	102.33±7.14
Yükseköğretim mezunu	108.08±8.68	126.18±14.45	105.36±12.72	106.45±12.72
KW	6.117	7.683	2.706	0.690
p	.047	.021	.259	.708
Şu Anda Yaşadığı Yer				
Yurtta	107.00±10.44	116.21±18.42	99.27±8.79	103.63±10.08
Evde (aile ile)	101.57±6.99	114.14±14.21	101.91±6.57	102.75±10.48
Evde (arkadaşlar ile)	105.07±9.37	111.92±12.88	107.17±9.81	104.58±13.40
KW	2.457	0.492	4.286	0.302
p	.293	.782	.117	.860
En Uzun Süre Yaşadığı Yer				
İl	108.28±9.08	119.50±15.09	103.13±9.97	103.40±11.64
İlçe	104.23±9.77	112.20±16.11	103.77±8.24	104.22±11.55
MU	159.000	149.000	208.000	230.000
p	.198	.123	.798	.396

ve ark. 2007; Yılmaz ve ark. 2009). Mezun olduklarında toplumda en fazla değişimi yaratabilecek olan üniversite öğrencilerine, eğitimleri sırasında temel mesleki bilginin yanında toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda duyarlılık ve bilincin de kazandırılması gerekmektedir. Planlı eğitimin üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları üzerine etkisini değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada, eğitim alan ve almayan gruptaki öğrencilerin, eğitim sonrasında yapılan ikinci izlemlerinde TCRTÖ puanları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir. Literatürde genellikle lise ve üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yönelik ülkemizin farklı bölgelerinde yapılmış çok sayıda çalışma olmasına rağmen, toplumsal cinsiyet eşitliği eğitiminin etkinliğini belirleyen tek bir çalışma yer almaktadır. Aksan ve ark. (2011) tarafından İzmir’de müfredata eklenen bir dersin üniversite öğrencilerinin kadına yönelik şiddetle ilgili bilgi ve tutumlarına etkilerini değerlendirmek amacıyla yapılan çalışmada, toplumsal cinsiyet rolleri de incelenmiştir. Öğrencilerin eğitim sonrasında toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının daha olumlu olduğu bildirilmiştir.

Üniversiteler toplumun gelişimi ve dönüşümüne öncülük eden temel kurumlardır ve bu kurumlarda toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin farkına varılarak, önlenmesini sağlayacak eğitimlerin verilmesi önemlidir. Kadına yönelik şiddetin ve istismarın önlenmesi amacıyla Yükseköğretim Kurulu, 7 Mayıs 2015 tarihinde yaklaşık 70 üniversitenin Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Başkanlarının, konu ile ilgili akademisyenlerin, kadın çalışmaları yapan sivil toplum kuruluşları ve ilgili sendika temsilcilerinin katılımı ile bir çalıştay gerçekleştirmiştir. Çalıştayda; a) Toplumsal Cinsiyet Eşitliği dersinin zorunlu olarak müfredata eklenmesi, b) Üniversite ortamında şiddet, cinsel taciz, istismar ve mobbing, c) Üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliğinin genel kabul görmesinin sağlanması, d) Üniversitelerin yöneticilerine idari ve akademik personeline toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının kazandırılması temaları üzerinde durulmuştur. Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Duyarlı Üniversite Çalıştay’ı sonuç raporuna

göre Yükseköğretim Kurulu’nun 28 Mayıs 2015 tarihli genel kurul toplantısında “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği” dersinin yükseköğretim programlarında üniversitelerde zorunlu veya seçmeli ders olarak yer almasına karar verilmiştir (YÖK Genel Kurul Kararı 2015).

Çalışmada her iki gruptaki öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrası cinsiyet, aile tipi, şu anda yaşadığı yer ve en uzun süre yaşadığı yerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarını etkilemediği belirlenmiştir. Yılmaz ve ark. (2009) tarafından Ankara’da, Vefikuluçay ve ark. (2007) tarafından Kars’ta, Öngen ve Aytaç (2013) tarafından TCRTÖ kullanılarak Bursa’da ve Pınar ve ark. (2008) tarafından Ankara’da öğrencilerin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmalarda kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla kadın ve erkeğin toplum içinde eşitlikçi role sahip olduğu, erkeklerin ise daha gelenekçi tutum içinde oldukları sonucu elde edilmiştir. Altuntaş ve Altınova (2015) tarafından Ankara’nın sosyoekonomik düzey bakımından üç farklı ilçesinde yaşayan, toplumsal cinsiyet algılarını değerlendirmek amacıyla ortaöğretimde eğitim gören öğrencilerin velileri ile yapılan çalışmada erkeklerin kadınlara göre daha geleneksel cinsiyet rollerine sahip oldukları belirlenmiştir. Bu çalışmada da öğrencilerin cinsiyetlerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin algılarını etkilemediği belirlenmiştir. Planlı eğitim, kız öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarında değişiklik yaratmada etkili iken, erkek öğrencilerde değişim yaratma konusunda yeterli olamamıştır. Erkeklerin kız öğrencilere göre daha geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri kalıp yargılarına sahip olmalarının, bu yargıların kendi yararlarına olmasına ve bu durumun toplum tarafından destek görmesine bağlı olabileceği düşünülmektedir.

Çalışmada eğitim grubundaki öğrencilerin, anne babalarının eğitim durumlarının toplumsal cinsiyet algıları üzerine olumlu etkilerinin olduğu belirlenmiştir. Altuntaş ve Altınova (2015)’nin çalışmasında da eğitim durumu üniversite olan kadın ve erkeklerin daha eşitlikçi tutum içinde oldukları belirlenmiştir. Aksan ve ark. (2011) çalışmasında da anne eğitim durumunun artmasının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumu olumlu

etkilediği bulunmuştur. Kız ve erkek çocuklarının karşı cinsle özgü davranış ve ilgi alanlarına yönelmelerinde, eşitlikçi tutumlara sahip olmalarında ebeveynlerin ve özellikle annenin eğitim düzeyinin artması önemli bir etkiye sahiptir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonuçları;

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği dersi alan öğrencilerin alınan öğretilere göre TCRTÖ puan ortalamalarının arttığını ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu,

Eğitim grubundaki, annesi ortaöğretim mezunu olan öğrencilerin ikinci izlemde ve babası yükseköğretim mezunu olan öğrencilerin hem birinci hem de ikinci izlemde TCRTÖ puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğunu göstermiştir.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre;

Tüm Türkiye’de yükseköğretim programlarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği dersine yer verilmesi,

Ders içeriklerinde tek bir çekirdek program oluşturulması ve

Benzer araştırmaların daha büyük örneklem grupları ile planlanması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Akın, A., Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, Halk Sağlığı Özel Eki, 25(4): 73-82.

Aksan, H. A. D., Ergin, I., Hassoy, H., Durusoy, R., Çiçeklioğlu, M. (2011). Müfredata eklenen bir dersin ikinci sınıf tıp öğrencilerinin kadına yönelik şiddetle ilgili bilgi ve tutumlarına etkilerinin değerlendirilmesi. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*, 9(3): 144-156.

Altuntaş, O., Altınova, H. H. (2015). Toplumsal cinsiyet algısı ile sosyo-ekonomik değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(6): 83-100.

Atış, F. (2010). Ebelik/ hemşirelik 1. ve 4. sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Bhasin, K. (2003). *Toplumsal Cinsiyet “Bize Yüklenen Roller”*. Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları, İstanbul.

Demir, Ü. (1999). Kadının toplumsal statüsü. *Sağlık ve Toplum Dergisi*, 2(1): 12-16.

Dökmen, Z. Y. (2004). *Toplumsal Cinsiyet, Sosyal Psikolojik Açıklamalar*. Sistem Yayıncılık, İstanbul.

Flowers, N. (Ed.) (2009). *Compassio Manual on Human Rights Education for Children*. 2nd ed., Published by the Directorate of Youth and Sport of the Council of Europe, Hungary.

Kahraman, L. ve ark. (2014). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi toplumsal cinsiyet algısı araştırması. *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 9(2): 811-831.

Keith, B., Jacqueline, S. (2002). Parent and adolescent gender role attitudes in 1990’s great Britain. *Sex Roles*, 46(7/8): 239-244.

Öngen, B., Aytaç, S. (2013). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları ve yaşama değerleri ilişkisi. *Sosyoloji Konferansları*, 48: 1-18.

Özcan, A. (2012). Toplumsal cinsiyet eğitiminin üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumlarına etkisi. *Doktora Tezi*, Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

Özvarış, S. B. (2007). Türkiye’de kadın ve sağlık. *Sted Dergisi*, 16(3): 7-8.

Özvarış, S. B. (2008). Toplumsal cinsiyet, kadın ve sağlık. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 39: 168-174.

Pınar, G., Taşkın, L., Eroğlu, K. (2008). Başkent Üniversitesi öğrenci yurdunda kalan gençlerin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 15(1): 47-57.

Sağ, V. (2003). Toplumsal değişim ve eğitim üzerine. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 27(1): 11-25.

Turan, N. ve ark. (2011). Toplumsal cinsiyet ve hemşirelik. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 4(1): 167-173.

Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Eroğlu, K., Taşkın, L. (2007). Kafkas Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açıları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 14(2): 12-27.

World Economic Forum the Global Gender Gap Report (2015). World Economic Forum the Global Gender Gap Report, <https://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2015> (21.12.2015).

Yılmaz, D. V. ve ark. (2009). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1): 775-792.

Yükseköğretim Kurulu Genel Kurul Kararı (2015). Yükseköğretim Kurulu Genel Kurul Kararı, http://www.yok.gov.tr/documents/18755141/21995128/45_yokten_kadin_calistayi_karari.pdf (20.12.2015).

Zeyneloğlu, S., Terzioğlu, F. (2011). Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği’nin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40: 409-420.